

به نام یزدان پاک

همه سوال های

دکترای تخصصی (Ph.D)

گرددشگری

۱۴۰۴-۱۴۰۵

گرددآورندگان

گروه مولفین پردازش

فهرست مطالب

جدول فراوانی

مقدمه تحلیلی

پیش گفتار ۷

آزمون دکترای گردشگری ۱۴۰۴

روش تحقیق و آمار ۹

پاسخ نامه روش تحقیق و آمار ۱۲

اصول و مبانی خط مشی گذاری در گردشگری ۴۳

پاسخ نامه اصول و مبانی خط مشی گذاری در گردشگری ۴۵

برنامه ریزی توسعه و مدیریت گردشگری ۶۴

پاسخ نامه برنامه ریزی توسعه و مدیریت گردشگری ۶۶

آزمون دکترای گردشگری ۱۴۰۵

روش تحقیق و آمار ۸۹

پاسخ نامه روش تحقیق و آمار ۹۲

اصول و مبانی خط مشی گذاری در گردشگری ۱۱۶

پاسخ نامه اصول و مبانی خط مشی گذاری در گردشگری ۱۱۸

برنامه ریزی توسعه و مدیریت گردشگری ۱۳۹

پاسخ نامه برنامه ریزی توسعه و مدیریت گردشگری ۱۴۱

واژه نامه ۱۶۵

ضمایم ۱۷۹

نمایه موضوعی ۱۸۵

منابع ۱۹۳

جدول ۱: توزیع فراوانی موضوعی سوالات آزمون دکتری گردشگری (۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵)

ردیف	نام حوزه اصلی و مباحث فرعی	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴	۱۴۰۵	مجموع	درصد فراوانی
۱	روش تحقیق و آمار	۳۰	۳۰	۲۵	۲۵	۲۵	۲۵	۱۶۰	۳۶,۳۶٪
۱.۱	فلسفه، پارادایم‌ها، رویکردها و انواع پژوهش (کمی، کیفی، آمیخته، پدیدارشناسی، اقدام پژوهی)	۶	۶	۷	۶	۵	۶	۳۶	۸,۱۸٪
۱.۲	متغیرها (مستقل، وابسته، تعدیل گر، مداخله گر، میانجی، کنترل) و چارچوب نظری/مفهومی	۳	۳	۴	۳	۴	۳	۲۰	۴,۵۵٪
۱.۳	جامعه، روش‌ها و تکنیک‌های نمونه‌گیری (احتمالی و ناپارامتریک/کیفی)	۳	۴	۱	۳	۳	۳	۱۷	۳,۸۶٪
۱.۴	ابزارهای سنجش، روایی (اعتبار)، پایایی و مقیاس‌های اندازه‌گیری (لیکرت، گاتمن، ترستون)	۳	۳	۵	۳	۴	۵	۲۳	۵,۲۳٪
۱.۵	آمار توصیفی، شاخص‌های مرکزی، پراکندگی، نمودارها و چولگی	۳	۳	۲	۲	۰	۲	۱۲	۲,۷۳٪
۱.۶	نظریه احتمال، آنالیز ترکیبی، توابع چگالی توأم و گسسته	۵	۵	۳	۴	۵	۵	۲۷	۶,۱۴٪
۱.۷	آمار استنباطی، آزمون فرضیه‌ها، برآورد حجم نمونه، فواصل اطمینان و	۷	۶	۳	۴	۴	۱	۲۵	۵,۶۸٪

ردیف	نام حوزه اصلی و مباحث فرعی	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴	۱۴۰۵	مجموع	درصد فراوانی
	تحلیل رگرسیون/واریانس								
۲	اصول و مبانی خط مشی گذاری در گردشگری	۲۵	۲۶	۲۲	۲۵	۲۱	۲۲	۱۴۱	۳۲,۰۵٪
۲.۱	مفاهیم بنیادین، تعاریف، ارکان و ویژگی های خط مشی عمومی	۴	۳	۴	۴	۳	۳	۲۱	۴,۷۷٪
۲.۲	مدل ها و الگوهای تصمیم گیری و خط مشی گذاری (عقلایی، رضایت بخش، تدریجی، نهادی، سیاسی)	۶	۵	۶	۵	۶	۵	۳۳	۷,۵۰٪
۲.۳	نظریه پردازان و صاحب نظران خط مشی گذاری (درور، سایمون، لیندبلوم، جونگ، بوئر، بوچ هولز، ویلداوسکی)	۵	۶	۴	۴	۴	۵	۲۸	۶,۳۶٪
۲.۴	مراحل و فرایندها خط مشی گذاری (شناسایی مسئله، تدوین، اجرا، ارزیابی تکوینی/تراکمی)	۴	۵	۳	۴	۲	۳	۲۱	۴,۷۷٪
۲.۵	بازیگران، نهادهای، گروه های ذی نفع و ساختارهای سیاسی/اجرایی	۳	۴	۲	۵	۳	۱	۱۸	۴,۰۹٪
۲.۶	اسناد بالادستی، معاهدات، سازمان های بین المللی و قوانین گردشگری	۳	۳	۳	۳	۳	۵	۲۰	۴,۵۵٪

ردیف	نام حوزه اصلی و مباحث فرعی	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴	۱۴۰۵	مجموع	درصد فراوانی
۳	برنامه ریزی توسعه و مدیریت گردشگری	۲۵	۲۴	۲۳	۲۰	۲۴	۲۳	۱۳۹	۳۱،۵۹٪
۳.۱	نظریه‌ها، مکاتب و پارادایم‌های کلان توسعه و برنامه‌ریزی (مدیریت سیستم، ساختارگرایی، سیستم‌ها، پست‌مدرنیسم)	۶	۶	۵	۶	۶	۷	۳۶	۸،۱۸٪
۳.۲	فرایندها، مراحل و مدل‌های نظام‌یافته برنامه‌ریزی (الگوهای اینسکیپ، گان، گلدنر و ریچی)	۴	۴	۳	۳	۳	۳	۲۰	۴،۵۵٪
۳.۳	سطوح و انواع برنامه‌ریزی گردشگری (جامع، ساختاری، راهبردی، تفصیلی، عملیاتی، فضایی/کالبدی)	۵	۵	۵	۵	۵	۴	۲۹	۶،۵۹٪
۳.۴	سیستم‌ها و نظام‌های گردشگری (مدل‌های میل و موريسون، لیپر، الگوهای عرضه و تقاضا)	۳	۲	۳	۲	۳	۴	۱۷	۳،۸۶٪
۳.۵	تحلیل بازار، مدیریت تقاضا، رفتار مصرف‌کننده و بازاریابی گردشگری (مدل پلاگ، بخش‌بندی و سطوح تقاضا)	۳	۴	۳	۱	۴	۳	۱۸	۴،۰۹٪
۳.۶	برنامه‌ریزی توسعه پایدار، بوم‌گردی، ظرفیت تحمل و اثرات گردشگری	۴	۳	۴	۳	۳	۲	۱۹	۴،۳۲٪

ردیف	نام حوزه اصلی و مباحث فرعی	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۴	۱۴۰۵	مجموع	درصد فراوانی
کل	مجموع سوالات سال	۸۰	۸۰	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰	۴۴۰	۱۰۰٪

جدول ۲: سهم موضوعی به تفکیک سه ماده امتحانی آزمون (۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵)

ردیف	ماده درسی تخصصی	تعداد کل سوالات	میانگین در هر آزمون	سهم کل	وضعیت و روند پایداری سوالات
۱	روش تحقیق و آمار	۱۶۰	۲۶,۶	۳۶,۳۶٪	تثبیت روی ۲۵ سوال از سال ۱۴۰۲ تا ۱۴۰۵
۲	اصول و مبانی خط مشی گذاری در گردشگری	۱۴۱	۲۳,۵	۳۲,۰۵٪	سهم ثابت حدود ۳۱ الی ۳۳ درصد سوالات دفترچه
۳	برنامه ریزی توسعه و مدیریت گردشگری	۱۳۹	۲۳,۲	۳۱,۵۹٪	سهم پایدار و همگن با درس خط مشی گذاری
کل	مجموع	۴۴۰	۷۳,۳	۱۰۰٪	کاهش از ۸۰ به ۷۰ سوال و تثبیت در ۴ سال اخیر

گزارش تحلیلی و توصیه های راهبردی مطالعه:

- تحلیل روندها:** با کاهش تعداد سوالات دفترچه از ۸۰ به ۷۰ سوال از سال ۱۴۰۲، زمان آزمون ۱۰۵ دقیقه شده و وزن دروس به تثبیت ۲۵ سوال روش تحقیق و آمار و حدود ۲۲ الی ۲۴ سوال برای دو درس دیگر رسیده است. در بخش آمار، تمرکز طراحان از محاسبات طولانی به سمت درک مفهومی آزمون های فرضیه، نظریه احتمال و خطای مدل ها رفته و توجه به پارادایم های کیفی (پدیدارشناسی، داده بنیاد و انتقادی) به شکل ملموسی افزایش یافته است.
- مباحث کلیدی و پرتکرار:** در روش تحقیق و آمار، مباحث انواع متغیرها (تعدیل گر/مداخله گر)، روش های نمونه گیری، روایی و پایایی، مقیاس های سنجش و احتمالات شرطی در اولویت اول هستند. در خط مشی گذاری، الگوهای تصمیم گیری (سایمون، لیندبلوم، درور)، مفاهیم خط مشی هادی/فراگیر و نهادهای بیشترین فراوانی را دارند. در برنامه ریزی، تطبیق مکاتب توسعه (مدرنیسم و پست مدرنیسم)، مدل های سیستمی (میل و موریسون، گان)، مدل های رفتار گردشگر (پلاگ) و فرایند برنامه ریزی اینسکیپ بیشترین تکرار را به خود اختصاص داده اند.
- توصیه های راهبردی:** داوطلبان باید بر کدگذاری نظریه پردازان و مفاهیم اختصاصی آنان تمرکز کنند؛ چرا که بیش از ۶۰ درصد سوالات دروس دوم و سوم با تداعی نام صاحب نظر پاسخ داده می شوند. همچنین در آمار، تسلط بر کاربرد آزمون ها متناسب با مقیاس داده ها اولویت بسیار بالاتری نسبت به حفظ فرمول های ریاضی پیچیده دارد. بررسی تشریحی آزمون های ۱۴۰۴ و ۱۴۰۵ به عنوان آینه ذهنیت فعلی طراحان سنجش اکیداً توصیه می شود.

مقدمه تحلیلی: واکاوی جامع روند ۶ ساله و قطب‌نمای راهبردی آزمون دکترای گردشگری (۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵)

آزمون ورودی دوره دکتری تخصصی گردشگری (کد ۲۱۷۰) در بازه زمانی ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵، تحولات ساختاری و محتوایی معناداری را پشت سر گذاشته است. نقطه عطف ساختاری آزمون در سال ۱۴۰۲ با کاهش تعداد سوالات تخصصی از ۸۰ به ۷۰ سوال و تقلیل مدت پاسخگویی از ۱۲۰ به ۱۰۵ دقیقه رقم خورد و در سال‌های بعد تثبیت شد. این تغییر ساختاری، آزمون را از تمرکز بر حافظه‌محوری و محاسبات طولانی، به سوی سنجش تفکر انتقادی، شناخت پارادایم‌های بنیادین و پیوند نظریه‌ها با واقعیت اجرایی مقاصد سوق داده است. با تثبیت دفترچه ۷۰ سوالی، سهم موضوعی دروس به تعادلی پایدار رسیده است: درس «روش تحقیق و آمار» با ۲۵ سوال (۳۵.۷٪) و دروس «اصول و مبانی خط‌مشی‌گذاری در گردشگری» و «برنامه‌ریزی توسعه و مدیریت گردشگری» هر یک با ۲۲ تا ۲۴ سوال (حدود ۳۲٪)، ارکان این آزمون را شکل می‌دهند.

۱. سیر تحول طراحان و شیفت پارادایمی سوالات

- **روش تحقیق و آمار:** در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، بخش عمده سوالات بر محاسبات سنگین ریاضی، فرمول‌های طولانی رگرسیون و تعاریف انتزاعی متمرکز بود؛ اما از سال ۱۴۰۲ به بعد، شیفت معناداری به سوی سناریوهای کاربردی، درک شهودی مفاهیم و مبانی فلسفی علم رخ داده است. تمرکز کنونی طراحان بر لایه‌های معرفت‌شناسی (تقابل پوزیتیویسم، تفسیرگرایی، مکتب فرانکفورت و نظریه انتقادی)، منطق متغیرها (تمایز دقیق متغیرهای تعدیل‌گر، مداخله‌گر و میانجی)، و صلاحیت داوطلب در گزینش آزمون آماری متناسب با سطح مقیاس داده‌ها (اسمی، رتبه‌ای، فاصله‌ای، نسبی) استوار است. در بخش استنباطی نیز به‌جای جبر پیچیده، منطق آزمون فرضیه، فواصل اطمینان و خطای مدل‌ها در اولویت قرار دارند.
- **اصول و مبانی خط‌مشی‌گذاری:** طراحان از تعاریف ایستا و ساختارهای صرف اداری فاصله گرفته و به سمت تحلیل‌های سیاسی، نظریه‌های چانه‌زنی، تعارض منافع ذی‌نفعان (مولد و نامولد)، مدل بحران و ارزیابی واقع‌گرایانه سیاست‌ها حرکت کرده‌اند.
- **برنامه‌ریزی توسعه و مدیریت گردشگری:** رویکرد سوالات از طرح‌های کالبدی صلب و پروژه‌محور دهه ۱۹۶۰ به سوی الگوواره‌های منعطف، مدیریت پایدار، ظرفیت برد، بوم‌گردی و پارادایم‌های پست‌مدرنیسم و جهانی‌شدن تغییر جهت داده است.

۲. مباحث هسته‌ای و همواره پرتکرار (کانون‌های قطعی نمره‌آوری)

- **روش تحقیق و آمار:** مقیاس‌های سنجش و آزمون متناظر (اسپیرمن برای رتبه‌ای، خی‌دو برای اسمی)؛ روش‌های نمونه‌گیری احتمالی و غیر احتمالی؛ انواع روایی (محتوا، سازه، عاملی) و پایایی ابزار؛ مقیاس‌های نگرش‌سنجی (لیکرت و گاتمن)؛ و محاسبات امید ریاضی، کوواریانس، توابع چگالی توأم و فرمول کوکران.
- **خط‌مشی‌گذاری در گردشگری:** تقابل مدل‌های عقلایی، رضایت‌بخش و جزئی-تدریجی؛ فازهای سه‌گانه ارزیابی خط‌مشی (تکوینی، تلخیصی، تلفیقی)؛ ویژگی‌های ذاتی خط‌مشی (پایداری و انطباق‌پذیری)؛ و اسناد بین‌المللی نظیر کدهای اخلاق جهانی گردشگری و قوانین مسافرت آمریکا.
- **برنامه‌ریزی توسعه و مدیریت:** مکاتب برنامه‌ریزی جامع در برابر ساختاری و سیستمی؛ سلسله‌مراتب حد تفصیل طرح‌ها (جامع، تفصیلی، عملیاتی)؛ سطوح فضایی برنامه‌ریزی (به‌ویژه سطح میانی)؛ ابزارهای تحلیل استراتژیک (PEST و SWOT)؛ و مفاهیم اقتصاد گردشگری مانند ضریب تکاثری و حساب اقماری (TSA).

۳. تبارشناسی چهره‌ها و نظریه پردازان کلیدی با بالاترین بسامد

نام نظریه پرداز	حوزه تخصصی	مفاهیم و کلیدواژه‌های طلایی مورد سوال PDF
یحزکل درور (Yehezkel Dror)	خط‌مشی‌گذاری عمومی	خط‌مشی‌های هادی (Meta) و فراگیر (Mega)، مدل مطلوب‌گرایی و فراعقلانیت
هربرت سایمون (Herbert Simon)	تصمیم‌گیری و مدیریت	مدل رضایت‌بخش (Satisficing)، نظریه عقلانیت محدود و نقد عقلانیت مطلق
چارلز لیندبلوم (Charles Lindblom)	فرایند خط‌مشی‌گذاری	مدل جزئی-تدریجی (Incrementalism)، توافق سیاسی و کاهش تعارضات
ادوارد اینسکیپ (Edward Inskeep)	برنامه‌ریزی گردشگری	رویکرد جامع و پایدار، جایگاه محوری فاز «تحقیق» و برنامه‌ریزی مجتمع‌ها
رابرت میل و الستر موریسون	سیستم‌های گردشگری	مدل ۴ جزئی نظام گردشگری (بازار، سفر، مقصد و جزء مستقل بازاریابی)
استنلی پلاگ (Stanley Plog)	رفتار مصرف‌کننده	گونه‌شناسی شخصیتی گردشگران: روان‌محور، اعتدال‌محور و دیگرمحور
سایر شخصیت‌های پرتکرار	مکاتب مکمل	اریک کوهن (گونه‌شناسی سفر)، چارلز گلدنر و برنت ریچی (فرایند ۷ مرحله‌ای و آزمون برنامه مقدماتی)، کلر گان (سیستم عرضه و تقاضا)، آرون ویلداوسکی (سیاسی بودن ارزیابی)، و یورگن هابرماس (عقلانیت ارتباطی)

۴. منشور راهبردی و نقشه مطالعه برای داوطلبان

- **کدگذاری شبکه مفاهیم و نظریه‌پردازان:** به‌جای حفظ پراکنده مطالب، برای هر نظریه‌پرداز یک زنجیره ذهنی شامل «نام صاحب‌نظر + مدل اختصاصی + کلیدواژه انحصاری» بسازید تا زمان پاسخ‌گویی به تست‌های تخصصی به زیر ۱۵ ثانیه برسد.
- **درک منطق کاربردی آزمون‌های آماری:** با توجه به ممنوعیت ورود ماشین‌حساب، از درگیر شدن با محاسبات عددی پيچیده پرهیز کنید. تسلط بر پیش‌فرض‌های روش‌شناختی (کدام آزمون، برای کدام سطح سنجش و با چه هدفی) و تکنیک‌های سرانگشتی حل تست، اولویت اصلی است.
- **مهندسی معکوس سوالات دوره‌های اخیر:** تسلط تشریحی بر دفترچه‌های سال‌های ۱۴۰۴ و ۱۴۰۵ به دلیل پیوستگی در تیم طراحان سنجش، دقیق‌ترین نقشه راه برای شناسایی دام‌های تستی (نظیر مفاهیم مترادف‌نما و تفکیک سطوح متغیرها) و تثبیت رتبه برتر خواهد بود.

پیش‌گفتار: روش‌شناسی تدوین، ساختار و راهنمای جامع کتاب

به نام یزدان پاک، پروردگار دانایی و خرد؛ کتاب حاضر حاصل تلاشی منسجم، علمی و ساختاریافته از سوی «گروه مولفین نشر پردازش» است که با هدف پاسخ‌گویی به نیاز بنیادین، مبرم و پژوهش‌محور داوطلبان آزمون دکتری تخصصی (Ph.D) رشته گردشگری (کد ۲۱۷۰) تدوین، تنقیح و روانه بازار نشر دانشگاهی گردیده است. آزمون ورودی دوره دکتری تخصصی در سال‌های اخیر، به‌ویژه در بازه زمانی ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵، از یک آزمون صرفاً متکی بر حفظیات صلب به سنجشی چندبعدی، ادراکی و عمیق از صلاحیت‌های روش‌شناختی و تفکر انتقادی تبدیل شده است. تدوین کتابی جامع که نه‌تنها تمامی سوالات آزمون‌های دکتری ۶ سال اخیر را دربرگیرد، بلکه با کالبدشکافی تحلیلی هر سوال، نقشه راه مطالعاتی دقیق و استاندارد پی پیش پای پژوهشگران بگذارد، رسالت اصلی شکل‌گیری این اثر فاخر بوده است.

۱. چرایی و فلسفه تدوین مجموعه

ورود به مقطع دکتری تخصصی، مستلزم احاطه همه‌جانبه بر مبانی فلسفی علم، آزمون‌های کمی و کیفی، پارادایم‌های خط‌مشی‌گذاری بخش عمومی و تئوری‌های یکپارچه برنامه‌ریزی توسعه مقاصد است. پراکندگی منابع مرجع دانشگاهی، وجود دیدگاه‌های متکثر و گاه متناقض میان صاحب‌نظران بین‌المللی و داخلی، و از همه مهم‌تر تغییر ساختار دفترچه‌های کنکور دکتری از ۸۰ سوال (۱۲۰ دقیقه) به ۷۰ سوال (۱۰۵ دقیقه) از سال ۱۴۰۲ به بعد، داوطلبان را با چالشی جدی در مدیریت زمان و تشخیص اولویت‌های راهبردی مواجه ساخته بود. این کتاب در پی آن است تا با استانداردسازی داده‌ها و پیوند زدن آزمون‌ها با منابع دست‌اول، فرآیند آماده‌سازی علمی را هدفمند، هوشمند و بهینه سازد.

۲. روش‌شناسی کار و مراحل تدوین اثر

تدوین این اثر پژوهشی طی پنج مرحله علمی، کارشناسی و بازبینی فنی به سرانجام رسیده است:

- **گردآوری و انطباق مستندات رسمی:** متن کامل سوالات دفترچه‌های شماره یک سازمان سنجش آموزش کشور در ۶ سال پیاپی (۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵) استخراج و با کلیدهای نهایی تطبیق داده شد.
- **تحلیل فراوانی و توزیع موضوعی (جدول ۱ و ۲):** تمامی ۴۴۰ سوال مطرح‌شده در این دوره ۶ ساله، بر مبنای سرفصل‌های مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم و ساختار سه ماده تخصصی به مباحث فرعی خرد تفکیک شدند. درصد فراوانی هر مبحث محاسبه و جایگاه پایدار هر حوزه در ابتدای کتاب مستند گردید تا داوطلب از ضریب تکرار و اهمیت نسبی هر فصل آگاه شود.
- **مهندسی تشریح و الگوی چهارگانه پاسخ‌نامه:** در تدوین پاسخ‌های تشریحی آزمون‌ها، به‌ویژه سال‌های شاخص ۱۴۰۴ و ۱۴۰۵، از یک الگوی ساختاری نوین بهره گرفته شد. هر تست شامل چهار بخش تفکیک‌شده است: نخست، «موضوع سوال» که هسته مفهومی و سرفصل زیربنایی تست را معین می‌کند؛ دوم، «پاسخ تشریحی» که استدلال ریاضی یا مبانی نظری گزاره صحیح را بر مبنای مراجع استاندارد اثبات می‌نماید؛ سوم، «بررسی سایر گزینه‌ها» که دلایل علمی رد تک‌تک گزینه‌های انحرافی و تله‌های مفهومی طراح را کالبدشکافی می‌کند؛ و چهارم، «جدول مقایسه‌ای و راهکار تستی» که جمع‌بندی موضوع را برای بازخوانی سریع در حافظه تثبیت می‌سازد.
- **تدوین واژه‌نامه تخصصی و اصطلاحات استاندارد:** برای نخستین بار، کلیه مفاهیم نظری، متغیرها، مکاتب فکری و سازمان‌های بین‌المللی که در صورت سوالات یا پاسخ‌ها آمده بود، استخراج و به صورت تشریحی و بدون حشو، در قالب دایره‌المعارف پایان کتاب تنظیم شد.

- **ایجاد نمایه تحلیلی-موضوعی (Index):** برای ارتقای کتاب به یک مرجع دست‌اول پژوهشی، فهرستی موضوعی با ارجاع به شماره سوال، سال و شماره صفحه تدوین گردید تا دسترسی متقاطع به کلیه مفاهیم در کمترین زمان میسر گردد.

۳. ساختار و جغرافیای محتوایی کتاب

این کتاب در چهار بخش اصلی سامان یافته است:

- **بخش اول: جداول آماری و مقدمه تحلیلی:** در این بخش، توزیع فراوانی موضوعی سوالات ۶ سال اخیر به همراه تحلیل روند تغییرات رویکرد طراحان سازمان سنجش و تبارشناسی شخصیت‌های قانونی (نظیر سایمون، درور، لیندبلوم، اینسکیپ، گان، میل، موریسون و پلاگ) ارائه شده است.
- **بخش دوم: آزمون‌های دکتری تخصصی به همراه پاسخ‌نامه جامع تشریحی:** دفترچه‌های ادوار گذشته با تمرکز تفصیلی بر کنکورهای سال‌های اخیر (به‌ویژه ۱۴۰۴ و ۱۴۰۵) درج گردیده‌اند. آزمون‌های این دروس به تفکیک سه ماده امتحانی مصوب چیدمان شده‌اند: ۱. **روش تحقیق و آمار (۲۵ تا ۳۰ سوال):** پوشش‌دهنده پارادایم‌های فلسفی، انواع روش‌های کیفی و کمی، متغیرها، مقیاس‌های سنجش، نمونه‌گیری و محاسبات استنباطی، رگرسیون، امید ریاضی و کوواریانس. ۲. **اصول و مبانی خط‌مشی‌گذاری در گردشگری (۲۱ تا ۲۶ سوال):** شامل تعاریف و ارکان خط‌مشی عمومی، مدل‌های تصمیم‌گیری، مراحل تدوین و ارزیابی سیاست‌ها، شبکه ذی‌نفعان و قوانین توسعه. ۳. **برنامه‌ریزی توسعه و مدیریت گردشگری (۲۰ تا ۲۵ سوال):** دربرگیرنده مکاتب توسعه، نظریه سیستم‌ها، سطوح و حد تفصیل طرح‌ها، مدیریت مقصد، گردشگری پایدار و اقتصاد گردشگری.
- **بخش سوم: واژه‌نامه جامع اصطلاحات تخصصی و بین‌المللی:** تعاریف علمی تمامی مفاهیم و سرواژه‌های تخصصی (همچون PEST, TSA, GDS, DMS, SCP, TALC, CVI و CVR) به انضمام معرفی سازمان‌های مرجع بین‌المللی (UNWTO, IATA و ICAO, WTTC) در این بخش گنجانده شده است.
- **بخش چهارم: نمایه الفبایی-موضوعی و فهرست یکپارچه مراجع:** نمایه موضوعی جهت جستجوی سریع مباحث و در پی آن فهرست تفکیک‌شده و استاندارد کتب مرجع دانشگاهی، پژوهش‌های بین‌المللی و اسناد قانونی کشور، بخش پایانی کتاب را شکل داده‌اند.

۴. راهنمای مطالعه بهینه برای داوطلبان

برای دستیابی به حداکثر بهره‌وری، به داوطلبان گرامی توصیه می‌شود مطالعه کتاب را با مرور «مقدمه تحلیلی» و «جداول توزیع فراوانی» آغاز نمایند تا وزن نسبی مباحث در ذهن تثبیت شود. سپس در هر درس، سوالات سال‌های اخیر را به عنوان آزمون شبیه‌سازی‌شده حل کرده و بلافاصله به بررسی پاسخ‌نامه تشریحی چهارگانه بپردازند. تحلیل جداول مقایسه‌ای و تله‌های تستی موجود در پاسخ‌نامه، مهارت مدیریت دام‌های گزینشی را به داوطلب می‌آموزد. در نهایت، مرور دوره‌ای «واژه‌نامه تخصصی» و استفاده از «نمایه انتهای کتاب» برای مباحث ابهام‌آفرین، تسلط مفهومی و سرعت پاسخ‌گویی را در روز آزمون به بالاترین سطح ممکن خواهد رساند. امید است این اثر گامی استوار در مسیر اعتلای دانش گردشگری کشور و موفقیت درخشان داوطلبان شایسته این مرز و بوم باشد.

گروه مولفین پردازش

پاییز ۱۴۰۵

۴۷. در الگوی بحران که یکی از الگوهای خط‌مشی‌گذاری عمومی است، منابع قدرت از کجا نشأت می‌گیرد؟
 (۱) اختیار رسمی (۲) توافق سیاسی (۳) دانش فنی (۴) مسئولیت مشترک
۴۸. کدام مدل از خط‌مشی‌گذاری عمومی، در نقد مدل عقلایی تصمیم‌گیری ارائه شده است؟
 (۱) آشفته (۲) بررسی تلفیقی (۳) جزئی - تدریجی (۴) انتخاب عمومی
۴۹. اساس دسته‌بندی اریک کوهن در گونه‌شناسی گردشگران، کدام دسته از گردشگران شناخت عمیق‌تری از فرهنگ جامعه میزبان کسب می‌کنند؟
 (۱) اکتشافی و آسان‌گرد (۲) انبوه سازمان‌یافته و آسان‌گرد
 (۳) اکتشافی و انفرادی سازمان‌یافته (۴) انبوه سازمان‌یافته و انفرادی سازمان‌یافته
۵۰. کدام یک به طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد فعالیت‌های گردشگری اشاره دارد؟
 (۱) (UNWTO) (۲) (UNESCO) (۳) (SICTA) (۴) (WTTC)
۵۱. الگوهای برنامه‌ریزی توسعه در بستر فعالیت‌های اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، به ترتیب چند دوران فکری را طی کرده و شامل کدام موارد می‌شود؟
 (۱) دو - مدرنیسم و جهانی‌شدن (۲) سه - مدرنیته، سنتی و جهان‌شمولی
 (۳) سه - مدرنیسم، پست‌مدرنیسم و جهانی‌شدن (۴) دو - مدرنیسم و پست‌مدرنیسم
۵۲. در کشورهای در حال توسعه، توسعه و برنامه‌ریزی گردشگری معمولاً با کدام رویکرد انجام می‌شود؟
 (۱) بالا به پایین و نتیجه آن تسلط سرمایه‌های خارجی و به‌حاشیه راندن مردم محلی است.
 (۲) بالا به پایین و نتیجه آن مداخله کارگزاران دولتی و شرکت‌های بزرگ گردشگری است.
 (۳) پایین به بالا و نتیجه آن افزایش مشارکت مردم محلی و پایداری در توسعه گردشگری است.
 (۴) پایین به بالا و نتیجه آن پایداری تمام انواع گردشگری با شکل‌ها و کارکردهای گوناگون است.
۵۳. سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری چه نام دارد و مقر آن کجاست؟
 (۱) ایکائو - اوتاوا در کانادا (۲) ایکائو - مونترآل در کانادا
 (۳) یاتا - واشنگتن در آمریکا (۴) یاتا - شیکاگو در آمریکا
۵۴. پارک‌های موضوعی در چه سالی و در کدام شهر افتتاح شد؟
 (۱) ۱۹۵۵ - کالیفرنیا (۲) ۱۹۹۰ - تورنتو (۳) ۱۹۹۲ - توکیو (۴) ۱۹۸۰ - جاکارتا
۵۵. در نظام تقسیمات کالبدی کشور، سطوح تقسیمات برای برنامه‌ریزی کالبدی در گردشگری کدام است؟
 (۱) ناحیه‌ای، مجموعه، محلی و ملی (۲) محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی
 (۳) ملی، منطقه‌ای، جهانی و بین‌المللی (۴) حوزه مجموعه، منظومه، ناحیه‌ای و منطقه‌ای
۵۶. شبکه جهانی ژئوپارک‌ها در دستور کار کدام سازمان مرتبط با ژئوپارک‌ها قرار دارد و در کدام سال بنا نهاده شده است؟
 (۱) یونسکو - ۱۹۹۸ (۲) سازمان ملل - ۲۰۰۱
 (۳) سازمان جهانی گردشگری - ۲۰۰۰ (۴) شورای سفر و گردشگری - ۲۰۰۱
۵۷. از نظر میل و موریسون (۱۹۸۵) چهار بخش عمده در سیستم گردشگری کدام است؟
 (۱) جاذبه‌ها، عرضه، تقاضا و مدیریت مقصد (۲) سفر، گردشگر، حمل‌ونقل و محصول
 (۳) مدیریت مقصد، سفر، عرضه و تقاضا (۴) بازارها، سفر، مقصد و مراکز تجاری
۵۸. در کدام نوع از برنامه‌ریزی گردشگری، به تمامی ابعاد و متغیرهای درون‌زا و برون‌زا در جریان توسعه توجه شده است؟
 (۱) مشارکتی (۲) پایدار (۳) راهبردی (۴) عملیاتی
۵۹. عناصر اصلی طرح‌های استراتژیک در صنعت گردشگری شامل کدام موارد است؟
 (۱) اهداف، لکه‌گذاری، دورنما و ارزیابی منابع (۲) عرضه، تقاضا، برندسازی و تجاری‌سازی
 (۳) برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی (۴) خط‌مشی‌گذاری، اهداف، چشم‌انداز و برنامه جامع

۶۰. فراغت و مهمان‌نوازی از خصوصیات کدام یک از مکاتب برنامه‌ریزی توسعه در بخش گردشگری است؟
 (۱) سنتی (۲) مشارکتی (۳) خردگرایی (۴) سیستمی
۶۱. با توجه به دوران‌های تحول در فنون برنامه‌ریزی گردشگری، توسعه قاعده‌مند از چه سالی مطرح شد؟
 (۱) ۱۹۹۶ (۲) ۱۹۸۰ (۳) ۱۹۸۵ (۴) ۱۹۹۰
۶۲. از دیدگاه اینسکیپ، فرایند برنامه‌ریزی مجتمع‌های تفریحی با کدام مرحله آغاز می‌شود؟
 (۱) مکان‌یابی، مجتمع (۲) ارزیابی بازار و محصول منطقه (۳) تعیین اهداف، نوع و اندازه مجتمع (۴) برنامه‌ریزی مفهومی و امکان‌سنجی اولیه
۶۳. کدام تکنیک برای تعیین رقبا در بازار گردشگری کاربرد دارد؟
 (۱) سوات (۲) متاسوات (۳) نقشه ادراکی (۴) ماتریس ارزیابی
۶۴. مدل تخریب خلاق، در جهت توصیف تغییرات ناشی از توسعه گردشگری، توسط چه کسی و در چه سالی مطرح شد؟
 (۱) داکسی - ۱۹۹۸ (۲) داکسی - ۲۰۰۵ (۳) میشل - ۱۹۹۸ (۴) میشل - ۲۰۰۵
۶۵. حوزه‌های برنامه‌ریزی از دیدگاه ویلیامز کدام است؟
 (۱) کالبدی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی
 (۲) اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیطی و نهادی
 (۳) اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیطی، کسب‌وکار و بازاریابی و نهادی
 (۴) کالبدی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیطی و کسب‌وکار و بازاریابی
۶۶. در ارتباط با محصولات گردشگری، PLC به چه چیزی اشاره دارد؟
 (۱) چرخه حیات محصول (۲) قیمت تعادلی محصول
 (۳) حداقل تقاضای مشتری (۴) حداقل بهای تمام‌شده محصول
۶۷. تعریف «گردشگری به‌عنوان سیستم تلفیقی و با نگاه درونی و هم‌پیوند با سیر طرح‌های توسعه منطقه برنامه‌ریزی است» مربوط به کدام رویکرد برنامه‌ریزی گردشگری است؟
 (۱) یکپارچه (۲) سیستمی (۳) جامع (۴) محیطی و توسعه پایدار
۶۸. نظریه جوهری به کدام بخش از برنامه‌ریزی می‌پردازد؟
 (۱) اجرا (۲) روش (۳) فرایند (۴) موضوع
۶۹. عقلانیت ارتباطی در برنامه‌ریزی توسط کدام یک مطرح شد؟
 (۱) کانت (۲) فالودی (۳) هابرماس (۴) فریدمن
۷۰. بر مبنای کدام نظریه برنامه‌ریزی «اقتصاد مجموعه یا ترکیبی از کنش‌های جمعی است که فرد در آن به زمان و مکان وابسته است»؟
 (۱) خردگرا (۲) نهادگرا (۳) مشارکتی (۴) نوپراگماتیستی

موضوع سوال:

این سؤال به بررسی توزیع قدرت و منبع اعمال حاکمیت در شرایط استثنایی و در چارچوب «الگوی بحران» (Crisis Model) در خط‌مشی‌گذاری عمومی می‌پردازد. هدف، درک این واقعیت است که در زمان بروز شرایط اضطراری و بحرانی، فرایندهای عادی تصمیم‌گیری متوقف شده و قدرت تصمیم‌گیری به چه سمتی و با چه پشتوانه‌ای سوق پیدا می‌کند.

پاسخ تشریحی:

در ادبیات خط‌مشی‌گذاری عمومی و مدیریت دولتی، الگوهای مختلفی برای تبیین نحوه اتخاذ تصمیمات وجود دارد. «الگوی بحران» وضعیتی را توصیف می‌کند که در آن جامعه یا سازمان با یک تهدید شدید، غافلگیرکننده و دارای محدودیت زمانی حیاتی مواجه است.

در شرایط عادی، خط‌مشی‌گذاری ممکن است نیازمند چانه‌زنی، مشارکت گروه‌های مختلف یا بررسی‌های طولانی‌مدت کارشناسی باشد؛ اما در الگوی بحران، به دلیل فشرده‌گی زمان و حساسیت بالا، امکان طی کردن این مسیرهای دموکراتیک یا تحلیلی زمان‌بر وجود ندارد. در چنین وضعیتی، تصمیم‌گیری به شدت متمرکز شده و به بالاترین سطوح هرم سازمانی یا حاکمیتی منتقل می‌شود. منبع اصلی اعمال این قدرت متمرکز برای صدور دستورات فوری و الزام‌آور، «اختیار رسمی» (Formal Authority) و جایگاه قانونی مقامات عالی‌رتبه است. رهبران و مدیران ارشد در بحران‌ها با تکیه بر اختیار رسمی و مشروعیت قانونی خود، اقدام به اتخاذ تصمیمات سریع و قاطع از بالا به پایین می‌کنند تا انسجام سیستم حفظ شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- **گزینه ۲ (توافق سیاسی):** این منبع قدرت متعلق به «الگوی گروهی» یا «مدل‌های کثرت‌گرا» است که در آن‌ها زمان کافی برای لابی‌گری، چانه‌زنی و رسیدن به نقطه تعادل میان احزاب و ذی‌نفعان وجود دارد و در بحران که زمان گوهر نایاب است، کاربردی ندارد.
- **گزینه ۳ (دانش فنی):** دانش فنی منبع قدرت در «الگوی تکنوکراتیک» (فن‌سالارانه) یا عقلایی است. اگرچه در بحران‌ها به دانش متخصصان نیاز است، اما متخصصان صرفاً نقش مشاور را دارند و قدرت نهایی برای ابلاغ و اجرای تصمیمات حیاتی در دست کسانی است که «اختیار رسمی» دارند.
- **گزینه ۴ (مسئولیت مشترک):** این مفهوم در «الگوهای مشارکتی» و شبکه‌ای کاربرد دارد که مبتنی بر عدم تمرکز و توزیع قدرت است، رویکردی که دقیقاً نقطه مقابل تمرکزگرایی و فرماندهی واحد مورد نیاز در زمان بحران است.

جدول مقایسه‌ای:

الگوی خط‌مشی‌گذاری	ویژگی بارز محیط تصمیم‌گیری	منبع اصلی قدرت و مشروعیت
الگوی بحران	تهدید بالا، زمان اندک، غافلگیری	اختیار رسمی و قانونی (تمرکز قدرت)
الگوی گروهی (چانه‌زنی)	تعدد ذی‌نفعان با منافع متعارض	توافق سیاسی و ائتلاف
الگوی عقلایی / تکنوکراتیک	وجود داده‌های فراوان و زمان تحلیل	دانش فنی و تخصص
الگوی مشارکتی	تمایل به تمرکززدایی و دموکراسی	مسئولیت مشترک و اجماع عمومی

راه حل تستی:

تله آموزشی در این سؤال، جذابیت پنهان گزینه «دانش فنی» است؛ چرا که بسیاری تصور می‌کنند برای عبور از بحران، بیش از هر چیز به تخصص نیاز است. اما باید دقت کرد که پرسش درباره ماهیت «ابزار حل مسئله» نیست، بلکه درباره «منبع قدرت سیاست‌گذاری» است. میان‌بر تستی در این مبحث بسیار صریح است: واژه «بحران» در مدیریت دولتی همواره با مفاهیمی چون «تمرکز فرماندهی»، «مدیریت اقتضایی بالا به پایین» و در نتیجه «اختیار رسمی قانونی» گره خورده است.

۴۸. گزینه ۳

موضوع سوال:

این سؤال به یکی از مشهورترین تقابل‌های نظری در عرصه خطمشی‌گذاری عمومی می‌پردازد. هدف، شناسایی مدلی است که به عنوان واکنش و انتقادی مستقیم به رویکرد آرمان‌گرایانه و غیرواقع‌بینانه «مدل عقلایی جامع» شکل گرفت. چارلز لیندبلوم با ارائه «مدل جزئی-تدریجی»، این نقد بنیادین را وارد ادبیات تصمیم‌گیری دولتی کرد.

پاسخ تشریحی:

مدل عقلایی جامع (Rational-Comprehensive Model) فرض می‌کند که تصمیم‌گیرندگان دارای اطلاعات کامل، زمان کافی، ظرفیت پردازش نامحدود و اهدافی کاملاً روشن و اولویت‌بندی‌شده هستند تا بتوانند بهترین گزینه را با بیشترین دستاورد انتخاب کنند.

چارلز لیندبلوم (Charles Lindblom) در مقاله کلاسیک خود با عنوان «دانش عبور کژدار و مریز» (The Science of Muddling Through) در سال ۱۹۵۹، این مدل را در دنیای واقعی سیاست‌گذاری غیرممکن و خیالی خواند. او استدلال کرد که انسان‌ها به دلیل «عقلانیت محدود» (Bounded Rationality)، قادر به بررسی تمامی بدیل‌ها و پیامدهای آن‌ها نیستند. به عنوان یک نقد مستقیم، لیندبلوم مدل «جزئی-تدریجی» (Incrementalism) را پیشنهاد داد. در این مدل:

۱. تصمیمات جدید تفاوت بسیار اندکی با تصمیمات و سیاست‌های گذشته دارند (گام‌های کوچک).
 ۲. اهداف و ابزارها به طور هم‌زمان و درهم‌تنیده انتخاب می‌شوند.
 ۳. خطمشی‌ها حاصل چانه‌زنی، توافق و سازش میان گروه‌های مختلف هستند، نه یک تحلیل خشک ریاضی.
- بنابراین، مدل تدریجی دقیقاً در نقطه مقابل و به عنوان نقد صریح مدل عقلایی ظهور کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- **گزینه ۱ (آشفته):** مدل سطل زباله یا آشفته (Garbage Can Model) که توسط کوهن، مارچ و اولسن مطرح شد، شرایط «آناارشی سازمان‌یافته» را توصیف می‌کند که در آن راه‌حل‌ها، مشکلات و تصمیم‌گیرندگان به طور تصادفی به هم می‌پیوندند. اگرچه این مدل از عقلانیت فاصله دارد، اما به عنوان «نقد مستقیم و کلاسیک» مدل عقلایی شناخته نمی‌شود.
- **گزینه ۲ (بررسی تلفیقی):** مدل بررسی تلفیقی یا پیمایش مختلط (Mixed Scanning) توسط آمیتای اتریونی (Amitai Etzioni) ارائه شد. اتریونی این مدل را نه صرفاً برای نقد، بلکه به عنوان یک «سنتر و ترکیب» از دو مدل عقلایی و تدریجی ارائه کرد تا نواقص هر دو را برطرف سازد.
- **گزینه ۴ (انتخاب عمومی):** نظریه انتخاب عمومی (Public Choice) در واقع از پیش‌فرض‌های مدل عقلایی استفاده می‌کند. این مکتب (با اندیشمندانی چون جیمز بیوکانون)، اصول اقتصاد خرد و عقلانیت منفعت‌طلبانه را به حوزه سیاست و رفتار سیاستمداران تعمیم می‌دهد و نه تنها نافی عقلانیت نیست، بلکه مبتنی بر آن است.

جدول مقایسه‌ای:

مدل خطمشی‌گذاری	نظریه پرداز اصلی	رویکرد به فرایند تصمیم‌گیری	رابطه با مدل عقلایی
عقلایی جامع	(ریشه در اقتصاد خرد)	تحلیل همه‌جانبه، هدف‌گذاری دقیق و انتخاب بهینه	مدل پایه و آرمان‌گرایانه
جزئی - تدریجی	چارلز لیندبلوم	تغییرات حاشیه‌ای، چانه‌زنی و اصلاح خطمشی‌های قبلی	نقد مستقیم و رد کامل مدل عقلایی
بررسی تلفیقی	آمیتای اتریونی	نگاه کلان عقلایی برای استراتژی + نگاه تدریجی برای اجرا	ترکیب مدل عقلایی و تدریجی

راه حل تستی:

تله اصلی طراح در این سؤال، گزینه «بررسی تلفیقی» است. بسیاری از داوطلبان به اشتباه تصور می‌کنند اتریونی مدل خود را صرفاً برای نقد عقلانیت ارائه داد، در حالی که مدل او یک راهکار میانی (آشتی‌دهنده) است. میان‌بر تستی برای این بخش از تاریخچه خط‌مشی‌گذاری: هرگاه عبارت «نقد مدل عقلایی» یا «عبور کژدار و مریز» مطرح شد، پاسخ قطعی «مدل جزئی-تدریجی (لیندبلوم)» است و هرگاه عبارت «تلاش برای رفع نواقص هر دو مدل» مطرح شد، پاسخ «بررسی تلفیقی (اتریونی)» خواهد بود.

۴۹. گزینه ۱)

موضوع سوال:

این سؤال به یکی از مشهورترین و کلاسیک‌ترین مباحث در «جامعه‌شناسی گردشگری» و رفتار مصرف‌کننده، یعنی گونه‌شناسی گردشگران بر اساس مدل اریک کوهن (Erik Cohen) می‌پردازد. محور اصلی پرسش، شناسایی گردشگرانی است که با خروج از چارچوب‌های رسمی و تجاری صنعت گردشگری، به دنبال تجربه اصیل و تعامل نزدیک با جامعه میزبان هستند.

پاسخ تشریحی:

اریک کوهن در سال ۱۹۷۲ مقاله‌ای بنیادین با عنوان «به سوی جامعه‌شناسی گردشگری بین‌المللی» منتشر کرد و در آن گردشگران را بر اساس دو متغیر کلیدی «آشنایی» (Familiarity) و «تازگی» (Novelty) به چهار دسته اصلی تقسیم نمود. این چهار دسته خود در دو گروه کلان نهادینه (Institutionalized) و غیرنهادینه (Non-institutionalized) جای می‌گیرند:

۱. گردشگر انبوه سازمان‌یافته (Organized Mass Tourist): در یک «حباب محیطی» (Environmental Bubble) سفر می‌کند. همه چیز از پیش برنامه‌ریزی شده است و کمترین تماس را با فرهنگ محلی دارد (بیشترین حد آشنایی).

۲. گردشگر انبوه انفرادی (Individual Mass Tourist): کمی انعطاف‌پذیرتر است اما همچنان به آژانس‌ها و نهادهای رسمی گردشگری وابستگی کامل دارد.

۳. گردشگر اکتشافی (Explorer): این گروه (غیرنهادینه) خودشان سفر را برنامه‌ریزی می‌کنند. آن‌ها تلاش می‌کنند از مسیرهای توریستی فاصله بگیرند و با مردم محلی تعامل کنند، اگرچه همچنان سطحی از امکانات راحت و مألوف را حفظ می‌کنند.

۴. گردشگر آسان‌گرد / پرسه زن (Drifter): به طور کامل از حباب توریستی خارج می‌شود، در میان مردم محلی زندگی می‌کند، غذاهای آن‌ها را می‌خورد و خود را با فرهنگ میزبان تطبیق می‌دهد (بیشترین حد تازگی و بیشترین میزان تعامل).

بنابراین، دو گروه «اکتشافی» و «آسان‌گرد» به دلیل ماهیت مستقل و غیرنهادینه خود، عمیق‌ترین شناخت را از فرهنگ جامعه میزبان به دست می‌آورند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه‌های ۲، ۳ و ۴: در تمامی این گزینه‌ها، یکی از ترکیبات حاوی واژه «انبوه سازمان‌یافته» یا «انفرادی سازمان‌یافته» است. همان‌طور که بیان شد، گردشگران سازمان‌یافته و انبوه در حباب‌های محافظت‌شده (هتل‌های زنجیره‌ای، تورهای هدایت‌شده با اتوبوس) حرکت می‌کنند و هدفشان استراحت و تفریح در محیطی مشابه خانه است، نه درک عمیق فرهنگ محلی. لذا حضور کلمه «سازمان‌یافته» یا «انبوه» در هر گزینه‌ای، آن را برای این پرسش نادرست می‌سازد.

راه حل تستی:

تله طراح در این مبحث، بازی با کلمات و جابه‌جا کردن صفات است. میان‌بر تستی برای پاسخ به این سؤالات بسیار ساده است:

- کلیدواژه «آشنایی»، «حباب محیطی» و «عدم تماس» همواره با کلمات «انبوه» و «سازمان‌یافته» گره خورده است.
 - کلیدواژه «تازگی»، «اصالت» و «شناخت عمیق» همواره با کلمات «اکتشافی» و «آسان‌گرد/پرسه زن» گره خورده است.
- با جستجوی گزینه‌ای که از واژگان رسمی و تجاری پاک‌سازی شده باشد، مستقیماً به گزینه صحیح می‌رسید.

۵۰. گزینه ۳)

موضوع سوال:

این سؤال به مبحث «آمار و اقتصاد گردشگری» و ابزارهای سنجش کلان در سطح بین‌المللی می‌پردازد. برای اینکه کشورها بتوانند اثرات اقتصادی گردشگری را به صورت یکپارچه و قابل مقایسه محاسبه کنند، نیازمند یک چارچوب و زبان مشترک آماری هستند.

این پرسش، سیستم طبقه‌بندی استاندارد را هدف قرار داده است که برای تفکیک و دسته‌بندی مشاغل و فعالیت‌های مرتبط با گردشگری ایجاد شده است.

پاسخ تشریحی:

«طبقه‌بندی بین‌المللی استاندارد فعالیت‌های گردشگری» ترجمه دقیق و کلمه‌به‌کلمه عبارت (Standard International Classification of Tourism Activities) است که به اختصار SICTA نامیده می‌شود.

پیش از تدوین این استاندارد، سنجش ابعاد اقتصادی گردشگری بسیار دشوار بود، زیرا گردشگری برخلاف صنایعی مانند خودروسازی یا کشاورزی، یک صنعت واحد نیست، بلکه مجموعه‌ای از فعالیت‌های پراکنده (حمل‌ونقل، اقامت، غذا، سرگرمی) است. سازمان جهانی گردشگری با همکاری سازمان ملل متحد، SICTA را به عنوان یک چارچوب طبقه‌بندی جامع تدوین کرد تا مشخص شود دقیقاً کدام فعالیت‌های اقتصادی در زمره «صنعت گردشگری» قرار می‌گیرند. این استاندارد که در ارتباط تنگاتنگ با نظام حساب‌های اقماری گردشگری (TSA) و سیستم طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی کلیه فعالیت‌های اقتصادی (ISIC) عمل می‌کند، به دولت‌ها اجازه می‌دهد تا تولید، اشتغال و سرمایه‌گذاری در گردشگری را با دقت ریاضی و آماری اندازه‌گیری و در سطح جهانی مقایسه کنند.

بررسی سایر گزینه ها:

- گزینه ۱ (UNWTO): سازمان جهانی گردشگری (United Nations Tourism Organization) نهاد بین‌المللی و متولی اصلی سیاست‌گذاری گردشگری در جهان است. این سازمان خالق و تدوین‌کننده استانداردهاست، اما خود این واژه نام یک سیستم طبقه‌بندی (Classification) نیست.
- گزینه ۲ (UNESCO): سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد، متولی ثبت و حفاظت از میراث جهانی (تاریخی و طبیعی) است و رسالت آن فرهنگی و آموزشی است، نه طبقه‌بندی اقتصادی و آماری مشاغل.
- گزینه ۴ (WTTC): شورای جهانی سفر و گردشگری (Tourism Council & World Travel) عالی‌ترین نهاد نماینده «بخش خصوصی» در صنعت گردشگری جهان است که بیشتر بر تحقیقات اقتصادی کلان و لابی‌گری برای تسهیل کسب‌وکارها تمرکز دارد و متولی تدوین استانداردهای پایه‌ای آمار سازمان ملل محسوب نمی‌شود.

جدول مقایسه‌ای:

نام اختصاری	عنوان کامل	کارکرد در سیستم برنامه‌ریزی و آمار
SICTA	Standard International Classification of Tourism Activities	دسته‌بندی و کدگذاری مشاغل و فعالیت‌های اقتصادی مختص گردشگری
ISIC	International Standard Industrial Classification	سیستم مرجع و مادر برای طبقه‌بندی تمامی فعالیت‌های اقتصادی جهان
TSA	Tourism Satellite Account	حساب اقماری گردشگری (ابزار سنجش سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی)
IRTS	International Recommendations for Tourism Statistics	توصیه‌های بین‌المللی برای آمار گردشگری (راهنمای جامع تدوین آمار)

راه حل تستی:

تله طراح در این سؤال، استفاده از نام سازمان‌های مشهور (مانند UNWTO) برای گمراه کردن داوطلبان است تا به جای «نام استاندارد»، به اشتباه «نام سازمان متولی» را انتخاب کنند. میان‌بر تستی در سؤالاتی که حاوی حروف اختصاری انگلیسی هستند، تطبیق ترجمه لغات است. کافی است به واژگان صورت سؤال دقت کنید:

• استاندارد (Standard) = S

• بین‌المللی (International) = I

- طبقه‌بندی (C = Classification)
 - فعالیت‌های گردشگری (TA = Tourism Activities)
- با کنار هم گذاشتن حروف اول این کلمات، مستقیماً به مخفف SICTA خواهید رسید.

۵۱. گزینه ۳)

موضوع سوال:

این سؤال به مبحث «سیر تطور پارادایم‌ها و الگوواره‌های توسعه» در ادبیات برنامه‌ریزی کلان و گردشگری می‌پردازد. برای درک چگونگی تحول سیاست‌گذاری‌های توسعه‌ای، باید تحولات فلسفی و فکری جوامع را در بستر زمان بررسی کرد. قانون توجه این پرسش، شناسایی سه دوره بنیادین فکری است که رویکردهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی جوامع (از جمله توسعه گردشگری) را در دهه‌های اخیر شکل داده‌اند.

پاسخ تشریحی:

در ادبیات توسعه و برنامه‌ریزی، اندیشمندان سیر تحول الگوواره‌های (Paradigms) توسعه را به سه دوران فکری متوالی و متمایز تقسیم می‌کنند که هر یک تأثیر عمیقی بر سیاست‌گذاری‌های بخش عمومی و صنعت گردشگری داشته‌اند:

- **دوران اول (مدرنیسم):** این دوران (عمدتاً دهه‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۰) با تکیه بر خردگرایی، صنعتی‌شدن، تولید انبوه و استانداردسازی شکل گرفت. در این دوره، برنامه‌ریزی توسعه با رویکردی «بالا به پایین» و با هدف رشد اقتصادی صرف انجام می‌شد. در حوزه گردشگری، این دوران مصادف با شکل‌گیری «گردشگری انبوه» (Mass Tourism) و توسعه زیرساخت‌های کلان بدون توجه جدی به ظرفیت تحمل محیطی است.
- **دوران دوم (پست‌مدرنیسم):** از اواخر دهه ۱۹۷۰ و طی دهه ۱۹۸۰، در واکنش به پیامدهای مخرب مدرنیسم (تخریب محیط زیست و نادیده گرفتن فرهنگ‌های بومی)، پست‌مدرنیسم ظهور کرد. این الگوواره بر تنوع، تمرکززدایی، توجه به جوامع محلی، برنامه‌ریزی «پایین به بالا» و توسعه پایدار تأکید دارد. ظهور بوم‌گردی (Ecotourism) و گردشگری فرهنگی، محصول این دوران فکری است.
- **دوران سوم (جهانی‌شدن):** از اواخر قرن بیستم، با انقلاب فناوری اطلاعات، فشرده‌گی زمان و مکان و درهم‌تنیدگی اقتصادها، الگوواره جهانی‌شدن (Globalization) حاکم شد. در این دوران، مرزهای اقتصادی و فرهنگی کمرنگ شده و شبکه‌های فراملی شکل می‌گیرند. در گردشگری، این دوران با ادغام شرکت‌های چندملیتی، رزرواسیون‌های جهانی و شکل‌گیری مقاصد هوشمند و شبکه‌ای شناخته می‌شود. بنابراین، مسیر تطور توسعه دقیقاً از این سه ایستگاه فکری عبور کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- **گزینه‌های ۱ و ۴ (دو دوران):** تقلیل دادن تاریخ فکری توسعه به تنها دو دوران، یک خطای تقلیل‌گرایانه (Reductionist) است. نادیده گرفتن پست‌مدرنیسم (در گزینه ۱) به معنای حذف دوره حیاتی شکل‌گیری مفاهیم توسعه پایدار است و نادیده گرفتن جهانی‌شدن (در گزینه ۴)، چشم‌پوشی از واقعیت شبکه‌ای و دیجیتال اقتصاد معاصر است.
- **گزینه ۲ (سنتی، مدرنیته، جهان‌شمولی):** دوران «سنتی» به پیش از آغاز برنامه‌ریزی سیستماتیک توسعه (پیش از انقلاب صنعتی) اشاره دارد و به عنوان یک الگوواره برنامه‌ریزی نوین شناخته نمی‌شود. همچنین واژه «جهان‌شمولی» (Universalism) یک مفهوم فلسفی-اخلاقی است و جایگزین واژه علمی «جهانی‌شدن» (Globalization) در ادبیات اقتصاد سیاسی توسعه نمی‌باشد.

راه حل تستی:

تله طراح در این سؤال، ایجاد تردید در تعداد دوران‌ها (دو یا سه) است. بسیاری از منابع عمومی ممکن است صرفاً تقابل مدرنیته و پست‌مدرنیته را برجسته کنند. میان‌بر تستی در اینجا به کارگیری «قاعده تکامل سه‌گانه» است: در تمامی علوم انسانی معاصر، زنجیره تکامل از «عقلانیت صنعتی (مدرنیسم)» آغاز شده، با «نقد و تکرارگرایی (پست‌مدرنیسم)» اصلاح گردیده و نهایتاً در «عصر ارتباطات و بدون مرز (جهانی‌شدن)» تثبیت شده است. با یادآوری این زنجیره، گزینه دارای سه رکن اصلی به راحتی قابل شناسایی است.

۵۲. گزینه ۱)

موضوع سوال:

این سؤال به یکی از مباحث انتقادی در «جامعه‌شناسی و اقتصاد سیاسی گردشگری» و همچنین «مدل‌های برنامه‌ریزی توسعه» در کشورهای در حال توسعه (جهان سوم) می‌پردازد. هدف پرسش، سنجش درک داوطلب از واقعیت‌های میدانی و ساختاری حاکم بر سیاست‌گذاری گردشگری در این کشورهاست؛ جایی که تفاوت آشکاری میان «آنچه باید باشد» (الگوهای آرمانی) و «آنچه هست» (واقعیت موجود) وجود دارد.

پاسخ تشریحی:

در ادبیات توسعه گردشگری، رویکرد کشورهای در حال توسعه به شدت متأثر از نیاز فوری به ارزآوری، رشد اقتصادی سریع و جبران عقب‌ماندگی‌هاست. به همین دلیل، دولت‌ها در این کشورها معمولاً از رویکرد «بالا به پایین» (Top-Down Approach) استفاده می‌کنند. در این الگو، تصمیم‌گیری‌ها به صورت متمرکز در پایتخت و توسط نخبگان سیاسی اتخاذ می‌شود و جامعه محلی هیچ نقشی در فرایند برنامه‌ریزی ندارد.

بر اساس «نظریه وابستگی» (Dependency Theory) که توسط اندیشمندانی چون جان لی و استفان بریتون در حوزه گردشگری بسط یافته است، اجرای این رویکرد در کشورهای در حال توسعه دو پیامد ساختاری عمده دارد:

۱. تسلط سرمایه‌های خارجی: به دلیل ضعف زیرساخت‌ها و کمبود سرمایه داخلی، دولت‌ها فرش قرمز را برای سرمایه‌گذاران خارجی، خطوط هوایی بین‌المللی و هتل‌های زنجیره‌ای چندملیتی پهن می‌کنند. نتیجه این امر، خروج بخش عمده‌ای از درآمدهای ارزی (نشت اقتصادی یا Economic Leakage) به خارج از کشور است.

۲. به حاشیه راندن مردم محلی: توسعه گردشگری در این کشورها غالباً به شکل «گردشگری محصور» (Enclave Tourism) رخ می‌دهد؛ یعنی مجتمع‌های لوکسی که ارتباط ارگانیکی با اقتصاد و فرهنگ پیرامون خود ندارند. در این حالت، مردم محلی تنها به عنوان نیروی کار ارزان‌قیمت (خدمه) به کار گرفته می‌شوند و از منافع اصلی توسعه و حق تصمیم‌گیری درباره سرزمین خود محروم (به حاشیه رانده) می‌شوند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه‌های ۳ و ۴: هر دو گزینه بر رویکرد «پایین به بالا» (Bottom-Up) و مشارکت جامعه محلی تأکید دارند. این رویکرد، الگوی آرمانی و مطلوب توسعه پایدار است، اما صورت سؤال درباره وضعیت «معمول و رایج» در کشورهای در حال توسعه پرسیده است. در واقعیت کشورهای در حال توسعه، به دلیل ساختارهای متمرکز قدرت و ضعف نهادهای مدنی، رویکرد پایین به بالا به ندرت به صورت واقعی اجرا می‌شود.
- گزینه ۲: این گزینه نیز به درستی به رویکرد «بالا به پایین» اشاره می‌کند، اما پیامد ذکر شده در آن (مداخله کارگزاران دولتی) بیشتر یک توصیف مدیریتی است تا یک نقد ساختاری. گزینه ۱ با اشاره به «تسلط سرمایه خارجی و حاشیه‌نشینی بومیان»، دقیق‌ترین و کامل‌ترین توصیف را از پیامدهای اقتصاد سیاسی توسعه گردشگری در جهان سوم (مطابق با متون مرجع) ارائه می‌دهد.

جدول مقایسه‌ای:

ویژگی برنامه‌ریزی	رویکرد بالا به پایین (رایج در کشورهای در حال توسعه)	رویکرد پایین به بالا (الگوی مطلوب پایداری)
کانون تصمیم‌گیری	دولت مرکزی و سرمایه‌گذاران کلان (متمرکز)	جوامع محلی و نهادهای مدنی (غیرمتمرکز)
هدف اصلی	رشد سریع اقتصادی و ارزآوری	توسعه متوازن، حفظ محیط زیست و توانمندسازی
پیامد اقتصادی	نشت بالای درآمدها به خارج (تسلط سرمایه خارجی)	توزیع عادلانه ثروت در اقتصاد محلی
جایگاه جامعه میزبان	نیروی کار ارزان و حاشیه‌نشین	ذی‌نفع اصلی، شریک تجاری و تصمیم‌گیرنده

راه حل تستی:

تله مهلك در اين سؤال، خلط میان «توصیف واقعیت» و «تجویز هنجاری» است. بسیاری از داوطلبان با دیدن واژگان مثبتی نظیر «مشارکت مردم» و «پایداری» در گزینه‌های ۳ و ۴، ناخودآگاه آن‌ها را انتخاب می‌کنند، زیرا در دانشگاه آموخته‌اند که این روش «درست» است. میان‌بر تستی این است که هرگاه در سؤالات آزمون کلمه «کشورهای در حال توسعه/جهان سوم» آمد، طراح به دنبال نقد شرایط موجود است؛ بنابراین باید به دنبال کلیدواژه‌های انتقادی نظیر «بالا به پایین»، «نشت اقتصادی»، «وابستگی» و «حاشیه‌نشینی» بگردید.

۵۳. گزینه ۲)

موضوع سوال:

این سؤال به مبحث «سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با گردشگری و حمل‌ونقل» اختصاص دارد. شناخت نهادهای کلیدی که بستر قانونی، ایمنی و اجرایی جابه‌جایی مسافران در سطح جهانی را فراهم می‌کنند، از مبانی پایه در مدیریت گردشگری است. کانون پرسش، شناسایی نام اختصاری و موقعیت جغرافیایی مقر اصلی نهاد متولی هوانوردی غیرنظامی در جهان است.

پاسخ تشریحی:

«سازمان بین‌المللی هوانوردی غیرنظامی» یا به اصطلاح رایج «سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری»، با نام اختصاری **ایکائو (ICAO)** شناخته می‌شود که مخفف عبارت (International Civil Aviation Organization) است. این سازمان، یکی از نهادهای تخصصی سازمان ملل متحد است که پس از امضای پیمان شیکاگو در سال ۱۹۴۴ میلادی پایه‌گذاری شد. رسالت اصلی ایکائو، تدوین استانداردها و مقررات بین‌المللی برای تضمین ایمنی، امنیت، کارایی و نظم در پروازهای مسافربری و تجاری در سراسر جهان است. با وجود اینکه پیمان اولیه در شهر شیکاگوی آمریکا امضا شد، اما مقر دائمی و مرکزی این سازمان در شهر **مونترآل (Montreal) در کشور کانادا** قرار دارد. شهر مونترآل به عنوان پایتخت هوانوردی جهان شناخته می‌شود، زیرا مقر نهادهای مهم دیگری در این حوزه نیز در این شهر واقع شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۱ (ایکائو - اوتاوا): اگرچه نام سازمان (ایکائو) و کشور (کانادا) درست است، اما شهر اوتاوا (پایتخت سیاسی کانادا) مقر این سازمان نیست. طراح با استفاده از نام پایتخت کانادا قصد گمراه کردن داوطلب را داشته است.
- گزینه‌های ۳ و ۴ (پاتا): پاتا (PATA) مخفف «انجمن سفر منطقه‌ای آسیا و اقیانوسیه» (Pacific Asia Travel Association) است که یک نهاد غیرانتفاعی برای توسعه گردشگری در منطقه آسیا-پاسیفیک می‌باشد و مقر اصلی آن در شهر بانکوک (تایلند) قرار دارد، نه در واشنگتن یا شیکاگو. علاوه بر این، پاتا ارتباطی با مدیریت جهانی هواپیمایی کشوری ندارد. (البته شیکاگو محل امضای معاهده تأسیس ایکائو است که در گزینه ۴ به عنوان یک تله ترکیبی استفاده شده است).

جدول مقایسه‌ای:

نام اختصاری	نام کامل سازمان	حوزه فعالیت	مقر اصلی (شهر و کشور)
ICAO (ایکائو)	سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری	مقررات دولتی، ایمنی و استانداردهای کلان پرواز	مونترآل، کانادا
IATA (یاتا)	انجمن بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی	نماینده شرکت‌های هواپیمایی (تجاری و تعرفه‌ها)	مونترآل، کانادا
UNWTO	سازمان جهانی گردشگری ملل متحد	سیاست‌گذاری کلان و توسعه گردشگری	مادرید، اسپانیا
PATA (پاتا)	انجمن سفر آسیا و اقیانوسیه	توسعه و بازاریابی گردشگری منطقه آسیا-پاسیفیک	بانکوک، تایلند

راه حل تستی:

دو تله رایج در این مبحث وجود دارد: نخست، اشتباه گرفتن پایتخت سیاسی (اوتاوا) با پایتخت هوانوردی (مونترآل). دوم، اشتباه گرفتن محل تولد معاهده (شیکاگو) با محل استقرار سازمان (مونترآل). میان‌بر تستی بسیار ساده است: در صنعت گردشگری و حمل‌ونقل، مقرر هر دو سازمان حیاتی هوانوردی یعنی ایکائو (دولتی) و یاتا (خصوصی)، شهر مونترآل کانادا است. با به خاطر سپردن پیوند «هوانوردی + مونترآل»، این تست به سرعت حل می‌شود.

۵۴. گزینه ۱)

موضوع سوال:

این سؤال به تاریخچه و شکل‌گیری «جاذبه‌های گردشگری انسان‌ساخت» و به طور خاص تولد صنعت «پارک‌های موضوعی» (Theme Parks) اشاره دارد. در مطالعات مدیریت جاذبه‌های گردشگری، شناخت نقطه آغازین تحول شهرسازی‌های سنتی به پارک‌های دارای خط داستانی و موضوعیت واحد، از اهمیت بالایی برخوردار است.

پاسخ تشریحی:

تا پیش از نیمه قرن بیستم، مکان‌های تفریحی عمدتاً به شکل «شهرسازی» (Amusement Parks) بودند که مجموعه‌ای از وسایل بازی مکانیکی را بدون هیچ‌گونه ارتباط مفهومی و داستانی در کنار هم قرار می‌دادند. انقلاب در این صنعت زمانی رخ داد که والت دیزنی (Walt Disney) ایده خلق یک دنیای فانتزی و منسجم را عملی کرد. او مفهوم «پارک موضوعی» را ابداع کرد؛ پارکی که در آن معماری، وسایل بازی، لباس کارکنان و حتی غذاها بر اساس یک تم یا موضوع خاص (مانند سرزمین آینده، سرزمین ماجراجویی، سرزمین فانتزی) طراحی شده‌اند. اولین پارک موضوعی جهان با نام دیزنی‌لند (Disneyland) در تاریخ ۱۷ جولای ۱۹۵۵ میلادی در شهر آن‌هایم ایالت کالیفرنیا افتتاح شد. این رویداد نقطه عطفی در صنعت سرگرمی و گردشگری جهان محسوب می‌شود و الگوی توسعه پارک‌های تفریحی را برای همیشه تغییر داد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۲ (۱۹۹۰ - تورنتو): تورنتو میزبان پارک تفریحی معروف کانادا واندربلند (Canada's Wonderland) است که در سال ۱۹۸۱ افتتاح شد، اما این پارک نقطه آغازین پارک‌های موضوعی در جهان نیست.
- گزینه ۳ (۱۹۹۲ - توکیو): توکیو میزبان اولین دیزنی‌لند خارج از آمریکا است که در سال ۱۹۸۳ افتتاح شد. تاریخ ۱۹۹۲ در واقع مربوط به افتتاح دیزنی‌لند پاریس (یورو دیزنی) است. طراح با تلفیق مکان‌ها و تاریخ‌های مرتبط با سایر پارک‌های دیزنی سعی در ایجاد سردرگمی داشته است.
- گزینه ۴ (۱۹۸۰ - جاکارتا): جاکارتا دارای پارک تفریحی معروفی به نام دوتنیا فانتازی (Dunia Fantasi) است که در سال ۱۹۸۵ تأسیس شد و جایگاهی به عنوان پیشگام جهانی این صنعت ندارد.

جدول مقایسه‌ای:

ویژگی	شهرسازی سنتی (Amusement Park)	پارک موضوعی (Theme Park)
محوریت طراحی	تمرکز بر هیجان وسایل بازی مکانیکی به صورت مجزا	تمرکز بر غوطه‌وری در یک داستان و فضای مفهومی (تم)
یکپارچگی محیطی	پایین (تجهیزات بدون ارتباط بصری و معنایی)	بسیار بالا (هارمونی کامل در معماری، موسیقی و پرسنل)
پیشگام جهانی	پارک‌های تفریحی اواخر قرن ۱۹ (مانند جزیره گنی)	دیزنی‌لند کالیفرنیا (۱۹۵۵)
مخاطب هدف	عمدتاً جوانان و نوجوانان جویای هیجان	تمام اعضای خانواده (تجربه بین‌نسلی)

راه حل تستی:

تله آموزشی در این مبحث، عدم تفکیک میان «شهرسازی» و «پارک موضوعی» است. اگر داوطلب تاریخچه شهرسازی‌ها را در نظر بگیرد، ممکن است به دنبال تاریخ‌های بسیار قدیمی‌تر باشد. میان‌بر تستی: در ادبیات گردشگری، واژه «پارک موضوعی» (Theme Park) به صورت ناگسستنی با نام «والت دیزنی» گره خورده است. با یادآوری نام دیزنی، بلافاصله کالیفرنیا و دهه ۵۰ میلادی (۱۹۵۵) به عنوان زادگاه این صنعت در ذهن تداعی می‌شود.

۵۵. گزینه ۴)

موضوع سوال:

این سؤال به بحث «برنامه‌ریزی فضایی و کالبدی» (Spatial and Physical Planning) در مقیاس ملی و انطباق آن با برنامه‌ریزی توسعه گردشگری می‌پردازد. هدف پرسش، سنجش آشنایی داوطلب با ادبیات رسمی و فنی سلسله‌مراتب طرح‌های کالبدی در ایران (مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری) است که پایه‌ای برای مکان‌یابی و توزیع فضایی امکانات گردشگری محسوب می‌شود.

پاسخ تشریحی:

در نظام برنامه‌ریزی کالبدی کشور، برای ساماندهی بهینه فضا، توزیع متوازن جمعیت و تخصیص هدفمند منابع (از جمله زیرساخت‌های گردشگری)، سرزمین به سطوح مختلفی از کلان تا خرد تقسیم‌بندی می‌شود. این سلسله‌مراتب فضایی که در طرح‌های کالبدی ملی و منطقه‌ای ایران نهادینه شده است، شامل موارد زیر است:

۱. منطقه (Region): بالاترین سطح پس از مقیاس ملی است که معمولاً شامل چند استان یا پهنه وسیع جغرافیایی با ویژگی‌های همگن است (مانند منطقه گردشگری شمال غرب کشور).
 ۲. ناحیه (Sub-region / District): زیرمجموعه منطقه است و معمولاً معادل یک یا چند شهرستان است که پیوندهای اقتصادی و فضایی تنگاتنگی دارند.
 ۳. منظومه (System / Constellation): شبکه‌ای از کانون‌های زیستی و فعالیتی (شهرها و روستاهای پیرامون) است که دارای یک مرکزیت خدماتی مشخص هستند.
 ۴. مجموعه (Complex): سطح خردتری است که از پیوند چند کانون سکونتی نزدیک به هم با عملکردهای مکمل (مثلاً مجموعه‌ای از روستاهای هدف گردشگری) تشکیل می‌شود.
 ۵. حوزه (Basin / Sphere): خردترین سطح برنامه‌ریزی کالبدی است که شامل یک کانون اصلی و پس‌کرانه بلافاصله آن (حوزه نفوذ مستقیم) می‌شود.
- برنامه‌ریزی کالبدی گردشگری در کشور دقیقاً بر روی همین پلتفرم و سلسله‌مراتب (منطقه‌ای، ناحیه‌ای، منظومه، مجموعه، حوزه) سوار می‌شود تا طرح‌های جامع و هادی گردشگری دارای ضمانت اجرایی و انطباق با اسناد بالادستی باشند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه‌های ۲ و ۳: در این گزینه‌ها از واژگان «جهانی» و «بین‌المللی» استفاده شده است. صورت سؤال به صراحت درباره «نظام تقسیمات کالبدی کشور» (ابعاد داخلی و سرزمینی) می‌پرسد. برنامه‌ریزی سرزمینی یک کشور نمی‌تواند شامل تقسیمات جهانی باشد، لذا این گزینه‌ها از اساس از نظر مقیاس فضایی نامعتبرند.
- گزینه ۱: اگرچه به مقیاس‌های «ملی» و «ناحیه‌ای» اشاره دارد، اما از واژه عمومی «محلی» استفاده کرده و فاقد دقت فنی و اصطلاحات تخصصی نظام برنامه‌ریزی کالبدی ایران (یعنی تفکیک دقیق منظومه، مجموعه و حوزه) است.

جدول مقایسه‌ای:

سطح کالبدی	مقیاس فضایی	کاربرد در برنامه‌ریزی گردشگری (مثال)
منطقه‌ای	کلان (چند استان)	تدوین استراتژی‌های کلان محورهای گردشگری منطقه‌ای
ناحیه‌ای	میانی (شهرستان/حوزه آبریز)	مکان‌یابی قطب‌های گردشگری و توزیع بودجه زیرساختی
منظومه	خرد (چندین شهر و روستا)	ایجاد شبکه‌های حمل‌ونقل محلی میان جاذبه‌ها
مجموعه	خرد (خوشه سکونتگاهی)	برنامه‌ریزی برای زنجیره تأمین یک اکوکمپ یا هتل
حوزه	بسیار خرد (مکان و پیرامون)	طراحی سایت (Site Plan) و لکه‌گذاری کالبدی جاذبه